

9. Juceviciene, D., Lasauskienė, L. (2022). Developing general and subject competences of primary school pupils. *Journal of Education, Culture and Society*, 13(1), 30–36.
10. Shana, Z. et al. (2024). Impact of web-based learning platforms on primary school students' academic performance in the UAE. *EJMSTE*, 20(1), 1–8.
11. Purnama, H. I., Wilujeng, I., Jabar, C. S. A. (2023). Web-based e-learning in elementary school: A systematic literature review. *JOIV: International Journal of Information Visualization*, 7(3), 749–759.
12. Heinz, J. (2016). Digital skills and the influence of students' socio-economic background. *Italian Journal of Sociology of Education*, 8(2), 186–212.
13. OECD. (2018). *Education 2030 – Learning Compass*. Paris.
14. Karimova, G. S., Ishanov, P. Z., Anesova, A. Zh. (2023). Tsyfrlyq oqu kontentteri negizinde bastauysh synyp oqushylarynyn shetel tildik kommunikativtik qyzyrettiligin qalyptastyru. *Kargandy University Bulletin. Pedagogy Series*, 2(110), 160–168.
15. Abildina, S. K., Aidarbekova, K. A., Mukhametzhanova, A. O. (2023). Opportunities to use educational resources in distance learning. *Bulletin of Karaganda University. Pedagogy Series*, 1(109), 160–168.
16. Tsyfrly orta dagy oqytu tekhnologialary. (n.d.). Retrieved from <https://smart-pedagog.kz>
17. Ilin, E. P. (2019). *Psikhologiya obrazovaniia*. Saint Petersburg: Piter.
18. Kenzhegulova, A. (2022). Interaktivti oqytu tekhnologialaryn qoldanu arqyly bastauysh synyp oqushylarynyn belsendiligin arttyru. *Bilim berudegi innovatsialar*, 2(38), 41–46.
19. Dabrowski, M., Lewandowska, K. (2021). Web-based instruction in early school education. *Education and Information Technologies*, 26(2), 58–63.

FTAXP 14.35.15

<https://doi.org/10.51889/2959-5762.2026.90.2.036>

М.М.Абдурахманова,^{1*} Г.Т.Сәдуақас,¹ Э.Ж.Халилаева²

¹Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университет, Алматы қ., Қазақстан

²Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университет,
Түркістан қ., Қазақстан

ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАР НЕГІЗІНДЕ БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ «SOFT SKILLS» ДАҒДЫСЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Аңдатпа

Бұл мақалада ұлттық құндылықтар негізінде бастауыш сынып оқушыларының *soft skills* дағдыларын қалыптастыру мәселесі қарастырылады. Қазіргі жаһандану жағдайында білім беру жүйесінің негізгі міндеттерінің бірі – оқушылардың тек академиялық білімін ғана емес, сонымен қатар олардың әлеуметтік бейімделуін, тұлғалық дамуын және өмірлік дағдыларын жетілдіру болып табылады. Осы тұрғыда *soft skills* ұғымы білім беру мазмұнының маңызды құрамдас бөлігі ретінде анықталады.

Зерттеудің мақсаты ұлттық құндылықтар негізінде бастауыш сынып оқушыларының *soft skills* дағдыларын қалыптастырудың мазмұны мен әдістерін айқындау және олардың тиімділігін тәжірибелік-эксперименттік жолмен дәлелдеу болып табылады. Зерттеу барысында теориялық талдау, салыстырмалы-педагогикалық талдау, бақылау, сауалнама және педагогикалық эксперимент әдістері қолданылды.

Эксперименттік зерттеу Алматы қаласындағы жалпы білім беретін мектептің бастауыш сыныптарында жүргізілді. Эксперимент нәтижелері ұлттық құндылықтарға негізделген оқу-тәрбие іс-әрекетін жүйелі ұйымдастыру бастауыш сынып оқушыларының коммуникативтік, ынтымақтастық, өзін-өзі реттеу және жауапкершілік дағдыларының айқын дамуына ықпал ететінін көрсетті. Эксперименттік топта *soft skills* көрсеткіштерінің өсуі бақылау тобымен салыстырғанда едәуір жоғары болды.

Зерттеу нәтижелері бастауыш білім беру тәжірибесінде ұлттық құндылықтарды *soft skills* дағдыларын қалыптастырудың тиімді педагогикалық құралы ретінде қолдануға болатындығын дәлелдейді.

Түйін сөздер: бастауыш сынып, *soft skills*, ұлттық құндылықтар, тұлғалық даму, әлеуметтік дағдылар, педагогикалық эксперимент.

Абдурахманова М.М.,^{1*} Сәдуақас Г.Т.,¹ Халилаева Э.Ж.²

¹ *Казакский национальный педагогический университет имени Абая, г. Алматы, Казахстан*

² *Международный казахско-турецкий университет имени Ходжи Ахмеда Ясави, г. Туркестан, Казахстан*

ФОРМИРОВАНИЕ SOFT SKILLS НАВЫКОВ У УЧАЩИХСЯ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ НА ОСНОВЕ НАЦИОНАЛЬНЫХ ЦЕННОСТЕЙ

Аннотация

В статье рассматривается проблема формирования *soft skills* навыков у учащихся начальных классов на основе национальных ценностей. В условиях глобализации одной из ключевых задач системы образования становится развитие не только академических знаний, но и личностных качеств, социальной адаптации и жизненных навыков обучающихся. В этом контексте *soft skills* рассматриваются как важный компонент современного образовательного содержания.

Цель исследования заключается в определении содержания и методов формирования *soft skills* у младших школьников на основе национальных ценностей и экспериментальном обосновании их эффективности. В ходе исследования использовались методы теоретического анализа, сравнительно-педагогического анализа, наблюдения, анкетирования и педагогического эксперимента.

Экспериментальное исследование было проведено в начальных классах общеобразовательной школы г. Алматы. Результаты эксперимента показали, что систематическое включение национальных ценностей в учебно-воспитательный процесс способствует развитию коммуникативных навыков, навыков сотрудничества, саморегуляции и ответственности у учащихся. В экспериментальной группе наблюдалась более выраженная положительная динамика показателей *soft skills* по сравнению с контрольной группой.

Полученные результаты подтверждают возможность и целесообразность использования национальных ценностей как эффективного педагогического средства формирования *soft skills* в начальном образовании.

Ключевые слова: начальная школа, *soft skills*, национальные ценности, личностное развитие, социальные навыки, педагогический эксперимент.

Abdurakhmanova M.,^{1*} Saduakas G.,¹ Khalilayeva E.²

¹ *Abai Kazakh National Pedagogical University, Almaty, Kazakhstan*

² *Khoja Ahmed Yasawi International Kazakh-Turkish University, Turkestan, Kazakhstan*

DEVELOPING SOFT SKILLS OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS BASED ON NATIONAL VALUES

Abstract

This article examines the issue of developing *soft skills* in primary school students based on national values. In the context of globalization, one of the main tasks of modern education is not only to provide academic knowledge but also to foster students' personal development, social adaptation, and life skills. In this regard, *soft skills* are considered an essential component of contemporary educational content.

The aim of the study is to identify the content and methods for developing *soft skills* in primary school students through national values and to experimentally verify their effectiveness. The research employed methods of theoretical and comparative pedagogical analysis, observation, questionnaires, and a pedagogical experiment.

The experimental study was conducted in primary classes of a general secondary school in Almaty. The results demonstrated that the systematic integration of national values into the educational process positively influences the development of communication, cooperation, self-regulation, and responsibility skills among primary school students. The experimental group showed significantly higher improvement in *soft skills* indicators compared to the control group.

The findings confirm that national values can be effectively used as a pedagogical resource for developing *soft skills* in primary education and contribute to students' holistic personal development.

Keywords: primary school, *soft skills*, national values, personal development, social skills, pedagogical experiment.

Кіріспе. Қазіргі жаһандану жағдайында білім беру жүйесінің басты міндеттерінің бірі – бастауыш сынып оқушыларының тек академиялық білімін ғана емес, сонымен қатар олардың өмірлік дағдыларын, әлеуметтік бейімделуін және тұлғалық қасиеттерін дамыту болып табылады. Бұл тұрғыда халықаралық ғылыми қауымдастықта кеңінен қолданылып жүрген «*soft skills*» ұғымы білім беру мазмұнының маңызды құрамдас бөлігі ретінде қарастырылады.

Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңында білім берудің мазмұны мен мақсатына ерекше мән беріледі. Аталған заңда білім беру үдерісі тұлғаның зияткерлік және мәдени дамуын қамтамасыз етуге, сондай-ақ әртүрлі дағдыларды қалыптастыруға бағытталған үздіксіз тәрбиелеу мен оқыту жүйесі ретінде айқындалады. Сонымен қатар, білім беру жүйесінің негізгі міндеттерінің бірі ретінде белсенді азаматтық ұстанымы бар тұлғаны тәрбиелеу, оның қоғамның әлеуметтік-саяси, экономикалық және мәдени өміріне саналы түрде қатысу қажеттілігін қалыптастыру қажеттігі көрсетіледі [1].

Аталған нормативтік талаптар бастауыш сынып оқушыларының дағдыларын дамыту мәселесін педагогикалық тұрғыдан негіздеуге мүмкіндік береді. Себебі білім алушылардың дағдыларды меңгеруі тек сыртқы ықпалдардың нәтижесі ретінде емес, сонымен қатар олардың ішкі уәждері мен субъективті көзқарастарының іске асуымен тығыз байланысты. Бұл тұрғыда бастауыш сынып оқушыларының оқу әрекетіне саналы қатынасының қалыптасуы олардың тұлғалық дамуының маңызды алғышарттарының бірі болып табылады.

Сонымен қатар, Қазақстан Республикасында білім беру мазмұнын реттейтін нормативтік құжаттарда да бастауыш білім алушылардың тұлғалық және әлеуметтік дағдыларын дамытуға бағытталған талаптар айқын көрініс табады. Атап айтқанда, «Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта, жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты» бастауыш білім беру мазмұнында білім алушылардың сыни және шығармашылық ойлау қабілеттерін дамытуды басым бағыттардың бірі ретінде айқындайды [2].

Сонымен бірге, аталған стандартта білім алушылардың дайындық деңгейіне қойылатын талаптар қатарында олардың әлеуметтік өзара әрекетке түсу қабілетіне, басқалармен жағымды қарым-қатынас орнатуына, ұжымдық іс-әрекетке қатысуына және ортақ мақсаттарға қол жеткізуге ұмтылуына ерекше мән беріледі. Бұл талаптар білім алушылардың коммуникативтік, ынтымақтастық және әлеуметтік жауапкершілік дағдыларын қалыптастыру қажеттігін көрсетеді. Жаңа нормативтік құжатта белгіленген аталған сапалар мазмұндық тұрғыдан soft skills ұғымымен толық сәйкес келеді.

Осы тұрғыдан алғанда, ұлттық құндылықтар бастауыш сынып оқушыларының soft skills дағдыларын қалыптастырудың мазмұндық және тәрбиелік ресурсы ретінде маңызды орын алады. Ұлттық құндылықтар – бұл халықтың тарихи-мәдени тәжірибесінде қалыптасқан, жас ұрпаққа мінез-құлық үлгісі мен әлеуметтік нормаларды меңгертетін рухани-адамгершілік бағдарлар жүйесі. Қазақстандық білім беру контекстінде ұлттық құндылықтарға отансүйгіштік, еңбекқорлық, үлкенді құрметтеу, ынтымақ, адалдық және жауапкершілік сияқты қасиеттер жатады, олар бастауыш мектеп жасындағы балалардың әлеуметтік және тұлғалық дамуына тікелей ықпал етеді [2].

OECD, UNESCO және WHO ұйымдарының құжаттарында soft skills оқушылардың қарым-қатынас орнату, ынтымақтастық, эмоцияны басқару, жауапкершілік пен дербес шешім қабылдау қабілеттерін қамтитын кешенді дағдылар жүйесі ретінде анықталады [3; 4; 5].

Осы тұрғыда қазіргі білім беру жүйесі барлық дағдылардың құрылымдық негізін құрайтын *жұмсақ дағдыларды* (soft skills) қалыптастыруға бағытталуы тиіс. Жұмсақ дағдылар (soft skills) оқушылардың өзгермелі ортаға бейімделуіне, оқу әрекетін саналы түрде ұйымдастыруына, өзін-өзі реттеу мен рефлексия механизмдерін іске қосуына мүмкіндік береді. Бұл дағдылардың қалыптасуы оқушының тұлғалық дамуын қамтамасыз етіп қана қоймай, білім алу үдерісіндегі дербестігін арттырады.

Бастауыш мектеп кезеңі баланың тұлғалық қасиеттері мен мінез-құлықтық үлгілерінің қалыптасуында шешуші рөл атқарады. Дәл осы кезеңде білім мен дағдыларды дайын күйінде қабылдаумен қатар, оларды өз бойында қалыптастыру қабілетінің негізі қаланады. Осыған байланысты бастауыш сынып оқушыларының жұмсақ дағдыларын дамыту мәселесі педагогикалық тұрғыдан ерекше маңызға ие болып отыр.

XXI ғасыр талаптарына сәйкес білім алушы тек пәндік білімді меңгеріп қана қоймай, әлеуметтік ортада тиімді қарым-қатынас жасау, бірлесіп әрекет ету, жауапкершілік алу, өзін-өзі реттеу және бастамашылдық таныту сияқты әмбебап *soft skills* дағдыларын игеруі қажет. *Soft skills* ұғымы тұлғаның когнитивтік емес, бірақ оқу мен өмірлік табыстылықты қамтамасыз ететін әлеуметтік-эмоциялық және мінез-құлықтық қабілеттер жиынтығы ретінде қарастырылады. Дж.Хэтти зерттеулерінде кері байланыс, өзіндік реттеу және әлеуметтік өзара әрекет оқу жетістіктеріне ықпал ететін маңызды факторлар ретінде анықталған [6]. Сонымен қатар, өзіндік мотивация мен әлеуметтік өзара әрекетті дамыту мәселелері Р.М. Райан мен Э.Л. Десидің өзін-өзі анықтау теориясында кеңінен негізделген [7].

Шетелдік ғылыми еңбектерде де мәдени және ұлттық мазмұнға негізделген тәрбиелік ықпалдың оқушылардың әлеуметтік-эмоциялық дағдыларын дамытудағы тиімділігі атап көрсетіледі. Мәселен, физикалық және әлеуметтік белсенділікке негізделген бағдарламалар балалардың ынтымақтастық, өзін-өзі реттеу және жауапкершілік сияқты *soft skills* көрсеткіштерін арттыратыны дәлелденген [8].

Бастауыш мектеп кезеңі *soft skills* дағдыларын қалыптастыру үшін аса қолайлы кезең болып саналады, себебі дәл осы жаста баланың мінез-құлқы, құндылықтық бағдарлары және әлеуметтік тәжірибесі қарқынды қалыптасады. Ғылыми әдебиеттерді талдау *soft skills* мәселесін зерттеуде бірқатар ғалымдардың еңбектерін мазмұндық аспектілер бойынша жүйелеуге мүмкіндік береді. Атап айтқанда, *гибкие (жұмсақ) дағдылардың тәрбиелік және педагогикалық мәні* бастауыш мектеп контекстінде Р.А.Илаева мен А.Р.Масалимованың еңбектерінде қарастырылады. Авторлар кіші мектеп жасындағы оқушылардың жұмсақ дағдыларын дамытуда ынтымақтастыққа негізделген педагогикалық практикалардың тиімділігін көрсетіп, мұғалім мен оқушы арасындағы өзара әрекетті ұйымдастырудың әдістемелік жолдарын ұсынады [9].

Қазақстандық педагогикалық зерттеулерде бастауыш сынып оқушыларының зияткерлік дамуы мен танымдық белсенділігін арттыру мәселелері *soft skills* ұғымының жекелеген компоненттерімен мазмұндық тұрғыда тығыз байланысты қарастырылады. Атап айтқанда, А.С.Амирова мен Ж.Б.Шарипходжаеваның еңбектерінде бастауыш сынып оқушыларының зияткерлігін дамыту оқу әрекетін ұйымдастыру, ойлау операцияларын жетілдіру және танымдық белсенділікті арттыру арқылы жүзеге асатыны көрсетіледі. Авторлар зияткерлік дамуды оқушының дербестігімен, оқу мотивациясымен және оқу үдерісіне саналы қатысуымен байланыстырады, бұл *soft skills* құрылымындағы ойлау икемділігі мен оқу белсенділігі компоненттерімен үйлеседі [10]. Бұл тұжырымдар бастауыш мектеп жасындағы оқушыларда *soft skills* дағдыларының когнитивтік негіздерін қалыптастыру мәселесін ғылыми тұрғыда негіздеуге мүмкіндік береді. Себебі сыни ойлау, танымдық қызығушылық және оқу әрекетіне белсенді қатысу *soft skills* жүйесінің маңызды құрамдас бөліктері ретінде қарастырылады.

Сонымен қатар, *soft skills* ұғымын кәсіби даярлау контекстінде жүйелі түрде талдаған қазақстандық зерттеулер де теориялық маңызға ие. П.А.Санатбай, Қ.Қ.Шалғынбаева және А.Е.Таукелованың еңбектерінде *soft skills* әлеуметтік өзара әрекет, коммуникация, ынтымақтастық және тұлғалық жауапкершілік дағдыларының жиынтығы ретінде қарастырылады. Авторлар бұл дағдылардың білім беру үдерісінде мақсатты түрде қалыптасуы тұлғаның кәсіби және әлеуметтік тиімділігін арттыратынын көрсетеді [11]. Аталған зерттеу тікелей бастауыш білім беру деңгейіне арналмағанымен, онда ұсынылған *soft skills* терминологиясы мен мазмұндық сипаттамалар бастауыш сынып оқушыларының тұлғалық және әлеуметтік дағдыларын қалыптастыру мәселесін теориялық тұрғыда негіздеуге мүмкіндік береді. Бұл бастауыш білім беру жүйесінде *soft skills* дағдыларын қалыптастырудың жалпы педагогикалық заңдылықтарын айқындауға жағдай жасайды.

Алайда отандық бастауыш білім беру тәжірибесінде ұлттық құндылықтарды мақсатты түрде *soft skills* дағдыларын қалыптастыру құралы ретінде жүйелі қолдануға арналған әдістемелердің жеткіліксіздігі байқалады. Көп жағдайда ұлттық мазмұн тәрбиелік іс-шаралармен шектеліп, оны

оқушылардың әлеуметтік-эмоциялық және коммуникативтік дағдыларын дамытуға бағытталған педагогикалық технологиялармен біріктіру мәселесі жеткілікті деңгейде шешілмеген.

Осыған байланысты зерттеудің өзектілігі ұлттық құндылықтарды бастауыш сынып оқушыларының soft skills дағдыларын қалыптастырудың тиімді педагогикалық ресурсы ретінде ғылыми тұрғыда негіздеу қажеттілігімен айқындалады.

Зерттеудің мақсаты – ұлттық құндылықтар негізінде бастауыш сынып оқушыларының soft skills дағдыларын қалыптастырудың мазмұны мен әдістерін айқындау және олардың тиімділігін тәжірибелік-эксперименттік жолмен дәлелдеу.

Зерттеудің маңыздылығы – зерттеу нәтижелері бастауыш білім беру тәжірибесінде ұлттық құндылықтарды soft skills дағдыларын дамытуға бағытталған педагогикалық құрал ретінде қолдануға мүмкіндік береді, сондай-ақ бастауыш сынып мұғалімдерінің тәрбиелік және дамытушылық жұмысын жетілдіруге әдістемелік негіз бола алады.

Негізгі ережелер.

1. Soft skills бастауыш білім беру мазмұнының стратегиялық компоненті болып табылады, өйткені олар оқушылардың әлеуметтік бейімделуін, өзін-өзі реттеуін, дербестігін және өзгермелі ортада тиімді әрекет ету қабілетін қамтамасыз етеді. Халықаралық (OECD, UNESCO, WHO) және ұлттық нормативтік құжаттарда белгіленген талаптар soft skills дағдыларын қалыптастыруды бастауыш мектептен бастап жүйелі түрде жүзеге асыру қажеттігін дәлелдейді.

2. Бастауыш мектеп кезеңі soft skills дағдыларын қалыптастыру үшін психологиялық-педагогикалық тұрғыдан ең қолайлы кезең болып табылады, себебі бұл жаста баланың құндылықтық бағдарлары, мінез-құлық үлгілері және әлеуметтік тәжірибесі қарқынды түрде қалыптасады. Осы кезеңде оқушылардың сыни ойлау, қарым-қатынас, ынтымақтастық және өзіндік мотивация дағдыларының негізі қаланады.

3. Ұлттық құндылықтар бастауыш сынып оқушыларының soft skills дағдыларын қалыптастырудың мазмұндық және тәрбиелік ресурсы ретінде ерекше әлеуетке ие, өйткені олар оқушылардың жауапкершілік, еңбекқорлық, ынтымақ, өзара сыйластық сияқты әлеуметтік маңызы бар қасиеттерін дамытуға ықпал етеді. Ұлттық мазмұн soft skills құрылымындағы әлеуметтік-эмоциялық және коммуникативтік компоненттермен табиғи түрде ұштасады.

4. Soft skills дағдыларын тиімді қалыптастыру ұлттық құндылықтарды мақсатты түрде педагогикалық технологиялармен кіріктіруді талап етеді, алайда отандық бастауыш білім беру тәжірибесінде бұл үдерісті жүйелі түрде жүзеге асыруға бағытталған әдістемелер жеткіліксіз. Бұл жағдай зерттеу нысаны ретінде ұлттық құндылықтарға негізделген soft skills қалыптастыру моделін әзірлеудің қажеттігін көрсетеді.

5. Ұлттық құндылықтар негізінде soft skills дағдыларын қалыптастырудың тиімділігі тәжірибелік-эксперименттік жолмен дәлелдеуді қажет етеді, өйткені мұндай тәсіл бастауыш сынып оқушыларының тұлғалық, әлеуметтік және танымдық дамуын кешенді түрде қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

Материалдар мен әдістер.

Теориялық-әдіснамалық негіз

Зерттеудің теориялық-әдіснамалық бөлімі бастауыш сынып оқушыларының soft skills дағдыларын ұлттық құндылықтар негізінде қалыптастыру мәселесін кешенді қарастыруға бағытталды. Осы мақсатта бірқатар өзара байланысты теориялық әдістер қолданылды.

Алдымен талдамалық әдіс арқылы қазіргі педагогика, психология және білім беру салаларындағы ғылыми еңбектер зерделенді. Талдау барысында soft skills ұғымының мазмұны, оның құрылымдық компоненттері, сондай-ақ ұлттық құндылықтардың тұлғалық даму үдерісіндегі рөлі айқындалды. Бұл әдіс халықаралық ұйымдардың (OECD, UNESCO, WHO) тұжырымдамалық құжаттары мен отандық ғалымдардың еңбектерін салыстыра қарастыруға мүмкіндік берді.

Интерпретациялық әдіс ұлттық құндылықтардың бастауыш сынып оқушыларының әлеуметтік-эмоциялық және коммуникативтік дағдыларын дамытудағы педагогикалық әлеуетін

ашу үшін пайдаланылды. Аталған әдіс арқылы ұлттық мазмұнның *soft skills* жүйесіндегі ынтымақтастық, жауапкершілік, өзін-өзі реттеу сияқты компоненттермен мағыналық байланысы түсіндірілді.

Құрылымдық-жүйелік тәсіл бастауыш білім беру жағдайында *soft skills* дағдыларын қалыптастырудың ішкі логикасын анықтауға бағытталды. Бұл тәсіл ұлттық құндылықтарды оқыту мен тәрбиенің мазмұндық өзегі ретінде қарастырып, оларды педагогикалық ықпалдың тұтас жүйесіне біріктіруге мүмкіндік берді.

Сонымен қатар, педагогикалық модельдеу әдісі қолданылып, ұлттық құндылықтарға негізделген *soft skills* дағдыларын қалыптастырудың авторлық үлгісі жасалды. Модельде мақсаттық бағдар, мазмұндық блок, ұйымдастырушылық тетіктер және күтілетін нәтижелер өзара сабақтастықта қарастырылды.

Эксперименттік әдістер кешені

Зерттеудің тәжірибелік бөлімі ұлттық құндылықтарды оқу-тәрбие үдерісіне кіріктіру арқылы бастауыш сынып оқушыларының *soft skills* дағдыларының қалыптасу деңгейін айқындауға бағытталды.

Тәжірибелік-педагогикалық жұмыс арнайы жоспарланған эксперимент аясында жүзеге асырылды. Эксперимент барысында оқушылардың тұлғалық және әлеуметтік дағдыларының бастапқы және соңғы көрсеткіштері салыстырмалы түрде талданды.

Диагностикалық құралдар жүйесі бастауыш сынып оқушыларының *soft skills* деңгейін бағалауға бейімделді. Диагностика барысында оқушылардың:

- өзара қарым-қатынас жасау белсенділігі;
- топтық іс-әрекетке қатысуы;
- оқу тапсырмаларын орындаудағы дербестігі;
- өзін-өзі бақылау және жауапкершілік дағдылары анықталды.

Педагогикалық бақылау әдісі оқушылардың күнделікті оқу әрекетіндегі мінез-құлықтық және әлеуметтік көріністерін тіркеу үшін қолданылды. Бақылау нәтижелері ұлттық құндылықтарға негізделген іс-әрекеттердің оқушыларға ықпалын сапалық тұрғыда бағалауға мүмкіндік берді.

Сауалнама және бағытталған әңгімелесу әдістері оқушылардың ұлттық құндылықтарға көзқарасын, ұжымдағы өз орнын сезінуін және оқу әрекетіне ішкі уәжінің деңгейін анықтауға бағытталды. Сонымен қатар, мұғалімдердің кәсіби байқаулары мен пікірлері қосымша дерек көзі ретінде пайдаланылды.

Алынған нәтижелерді өңдеу үшін салыстырмалы-талдамалық әдістер қолданылып, эксперименттік және бақылау топтарының көрсеткіштері өзара салыстырылды.

Soft skills дағдыларының қалыптасу деңгейлерін айқындау

Зерттеу барысында бастауыш сынып оқушыларының *soft skills* дағдыларының қалыптасу деңгейін анықтау мақсатында деңгейлік тәсіл қолданылды. *Soft skills* құрылымы коммуникативтік дағдылар, ынтымақтастық, өзін-өзі реттеу және жауапкершілік компоненттері арқылы бағаланды. Әрбір компоненттің көрініс беру ерекшеліктеріне сәйкес оқушылардың даярлық деңгейі жоғары, орта және төмен деңгейлерге жіктелді.

Деңгейлерді айқындау үшін педагогикалық бақылау, сауалнама, тапсырмаларды орындау нәтижелері және мұғалімдердің эксперттік бағалауы қолданылды. Әр көрсеткіш бойынша алынған нәтижелер жинақталып, пайыздық арақатынас арқылы деңгейлер белгіленді.

Төмен деңгей. Төмен деңгейдегі оқушыларда *soft skills* дағдылары эпизодтық сипатта байқалады. Олар:

- өз ойын ауызша жеткізуде қиналады;
- сыныптастарымен бірлескен әрекетке сирек қатысады;
- тапсырманы орындауда мұғалімнің тұрақты нұсқауын қажет етеді;
- өз мінез-құлқын реттеу және жауапкершілік таныту дағдылары әлсіз қалыптасқан.

Орта деңгей. Орта деңгейдегі оқушыларда *soft skills* дағдылары ішінара қалыптасқан. Олар:

- қарым-қатынасқа түсе алады, бірақ кейде сенімсіздік байқалады;
- топтық жұмыстарда белсенділігі тұрақсыз;
- өз әрекетін белгілі бір жағдайда реттей алады;
- жауапкершілікті мұғалімнің бақылауымен орындайды.

Жоғары деңгей. Жоғары деңгейдегі оқушыларда *soft skills* дағдылары тұрақты және жүйелі түрде көрініс табады. Олар:

- өз ойын анық, мәдениетті түрде жеткізеді;
- сыныптастарымен тиімді ынтымақтастық орнатады;
- өз мінез-құлқын саналы түрде реттей алады;
- тапсырмалар мен оқу әрекетіне жауапкершілікпен қарайды.

Жалпы *soft skills* дағдыларының бастауыш сыныпқа тән педагогикалық интерпретациясын негізге ала отырып, төмендегі деңгейлік интервалдар мен соған сәйкес диагностикалық сипаттама алынды:

- төмен деңгей (0-49 %) – қарым-қатынас пен ынтымақтастық тұрақсыз; тапсырманы орындауда сыртқы бақылауға тәуелді; өзін-өзі реттеу мен жауапкершілік әлсіз;
- орта деңгей (50-69 %) – *Soft skills* дағдылары ішінара қалыптасқан; бірлескен әрекетке қатысады, бірақ тұрақтылығы жеткіліксіз; мұғалім қолдауын қажет етеді;
- жоғары деңгей (70-100 %) – қарым-қатынас мәдениеті қалыптасқан; ынтымақтастықта белсенді; өзін-өзі реттеу мен жауапкершілік тұрақты көрініс табады.

Осы шкалаға сүйене отырып және педагогикалық зерттеулерде қолданылатын стандартты тәсілге сәйкес эксперименттік және бақылау топтары бойынша деңгейлік үлестірім құрастырылды.

Зерттеу жүргізілген база және кезеңдік ұйымдастыру

Эксперименттік жұмыс жалпы білім беретін мектептің бастауыш буынында жүргізілді. Зерттеуге 4-сынып оқушылары қатысты.

Зерттеу жұмысы үш өзара байланысты кезеңнен тұрды:

Алғашқы (диагностикалық) кезең

Алғашқы кезеңде зерттеудің теориялық-әдіснамалық негіздері нақтыланып, бастауыш сынып оқушыларының *soft skills* дағдыларын анықтауға арналған диагностикалық құралдар жүйесі іріктелді. Осы кезеңде *soft skills* дағдыларының құрылымдық компоненттері (коммуникативтік, ынтымақтастық, өзін-өзі реттеу, жауапкершілік және оқу мотивациясы) айқындалып, оларды бағалаудың өлшемдері мен көрсеткіштері белгіленді.

Сонымен қатар, экспериментке қатысатын оқушылардың *soft skills* дағдыларының бастапқы деңгейін анықтау мақсатында сауалнама, бақылау және диагностикалық тапсырмалар жүргізілді. Алынған нәтижелер эксперименттік және бақылау топтарын қалыптастыруға, сондай-ақ қалыптастырушы жұмыстың мазмұнын нақтылауға негіз болды.

Негізгі (қалыптастырушы) кезең

Негізгі кезеңде ұлттық құндылықтарға негізделген оқу-тәрбие іс-әрекеті жүйелі түрде ұйымдастырылып, бастауыш сынып оқушыларының *soft skills* дағдыларын дамытуға бағытталған педагогикалық ықпал жүзеге асырылды.

Аталған кезеңде оқу сабақтары мен сыныптан тыс жұмыстар мазмұнына ұлттық құндылықтарды (ынтымақ, өзара сыйластық, жауапкершілік, еңбекқорлық, отансүйгіштік) кіріктіру көзделді. Оқу үдерісінде топтық және жұптық жұмыстар, бірлескен тапсырмалар, рөлдік жағдаяттар мен пікір алмасуға негізделген әдістер қолданылды.

Сонымен бірге, оқушылардың өзара қарым-қатынас жасау, ортақ шешім қабылдау және дербес әрекет ету дағдыларын дамытуға бағытталған педагогикалық жағдайлар жасалды. Қалыптастырушы кезең барысында оқушылардың мінез-құлқындағы және оқу әрекетіндегі өзгерістер жүйелі түрде бақылауға алынып, аралық нәтижелер тіркелді.

Қорытынды (бақылау-талдау) кезеңі

Қорытынды кезеңде бастауыш сынып оқушыларының *soft skills* дағдыларының қалыптасу деңгейін қайта анықтау мақсатында қорытынды диагностика жүргізілді. Алынған деректер бастапқы кезеңдегі нәтижелермен салыстырылып, эксперименттік және бақылау топтары бойынша өзгеріс динамикасы айқындалды.

Сандық және сапалық талдау нәтижесінде ұлттық құндылықтарға негізделген педагогикалық ықпалдың *soft skills* дағдыларын қалыптастырудағы тиімділігі бағаланды. Зерттеу барысында алынған мәліметтер жалпыланып, зерттеу мақсаты мен міндеттеріне сәйкестігі тексерілді.

Осы кезеңде ғылыми тұжырымдар жасалып, ұлттық құндылықтар негізінде бастауыш сынып оқушыларының *soft skills* дағдыларын қалыптастырудың педагогикалық мүмкіндіктері айқындалды.

Нәтижелер

Теориялық талдау нәтижелері

Ғылыми әдебиеттерді талдау нәтижелері *soft skills* дағдыларының бастауыш сынып оқушыларының тұлғалық, әлеуметтік және танымдық дамуын қамтамасыз ететін кешенді құрылым екенін көрсетті. Халықаралық және отандық зерттеулерде бұл дағдылардың коммуникативтік қабілет, ынтымақтастық, өзін-өзі реттеу, жауапкершілік және оқу мотивациясы сияқты компоненттер арқылы көрініс табатыны анықталған.

Теориялық талдау ұлттық құндылықтардың аталған компоненттерді дамытуға табиғи педагогикалық негіз бола алатынын дәлелдеді (1-кесте). Себебі, ұлттық құндылықтарға негізделген оқу-тәрбие мазмұны оқушылардың әлеуметтік өзара әрекетін, мінез-құлықтық нормаларын және құндылықтық бағдарларын қалыптастыруға бағытталған.

1-кесте – *Soft skills* компоненттері мен ұлттық құндылықтардың сәйкестік матрицасы

<i>Soft skills</i> компоненті	Ұлттық құндылық	Педагогикалық көрінісі
Коммуникативтік дағдылар	Үлкенге құрмет, кішіге ізет	Сыпайы сөйлеу, өзгені тыңдау, пікірді мәдени жеткізу
Ынтымақтастық	Бірлік, татулық	Топтық жұмыс, өзара көмек, ортақ нәтижеге ұмтылу
Өзін-өзі реттеу	Сабырлық, ұстамдылық	Эмоцияны басқару, тәртіп сақтау, өз әрекетін бақылау
Жауапкершілік	Адалдық, жауапкершілік	Міндетті орындау, уәдені сақтау, тапсырмаға саналы қатысу

1-кестеге сәйкес ұлттық құндылықтар мен *soft skills* арасындағы тікелей байланысты және олардың педагогикалық сипатын көруге болады.

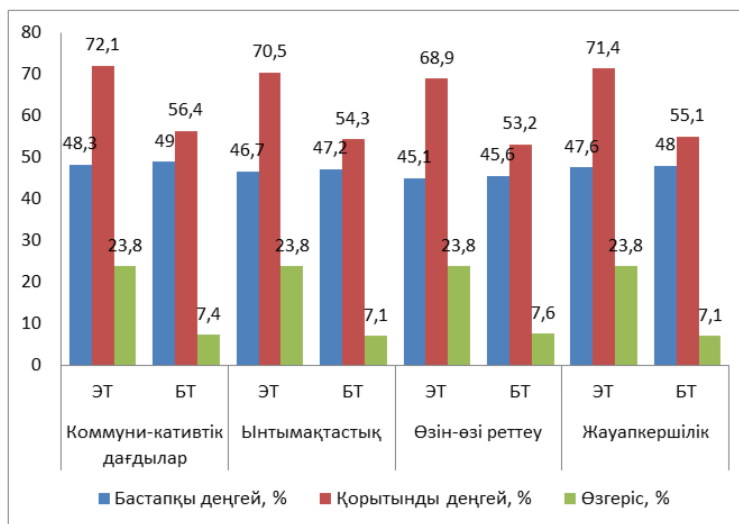
Эксперименттік зерттеу нәтижелері

Эксперименттік зерттеу барысында ұлттық құндылықтар негізінде ұйымдастырылған оқу-тәрбие іс-әрекетінің бастауыш сынып оқушыларының *soft skills* дағдыларының қалыптасуына ықпалы анықталды (2-кесте, 1-сурет). Зерттеу Алматы қаласындағы жалпы білім беретін мектептің 4-сыныптарында жүргізілді. Экспериментке барлығы 60 оқушы қатысты: 30 оқушы – эксперименттік топта (ЭТ), 30 оқушы – бақылау тобында (БТ).

2-кесте – Эксперименттік және бақылау топтарындағы *soft skills* дағдылары деңгейінің динамикасы (пайызбен)

Көрсеткіш	Топ	Бастапқы деңгей, %	Қорытынды деңгей, %	Өзгеріс, %
Коммуникативтік дағдылар	ЭТ	48,3	72,1	+23,8
	БТ	49,0	56,4	+7,4
Ынтымақтастық	ЭТ	46,7	70,5	+23,8
	БТ	47,2	54,3	+7,1
Өзін-өзі реттеу	ЭТ	45,1	68,9	+23,8
	БТ	45,6	53,2	+7,6
Жауапкершілік	ЭТ	47,6	71,4	+23,8
	БТ	48,0	55,1	+7,1
Жалпы <i>soft skills</i> индексі	ЭТ	46,9	70,7	+23,8
	БТ	47,5	54,8	+7,3

2-кестеде берілген деректер эксперименттік топта *soft skills* дағдыларының барлық көрсеткіштері бойынша айқын оң динамика байқалғанын көрсетеді. Ұлттық құндылықтарға негізделген оқу-тәрбие іс-әрекеті нәтижесінде эксперименттік топ оқушыларының коммуникативтік, ынтымақтастық, өзін-өзі реттеу және жауапкершілік дағдыларының деңгейі орта есеппен **23–24 %** артты. Ал бақылау тобында көрсеткіштердің өсуі **7–8 %** шегінде қалып, ол дәстүрлі оқу үдерісінің ықпалымен түсіндіріледі.

Сурет 1 – Эксперименттік және бақылау топтарындағы *soft skills* дағдыларының көрсеткіштері

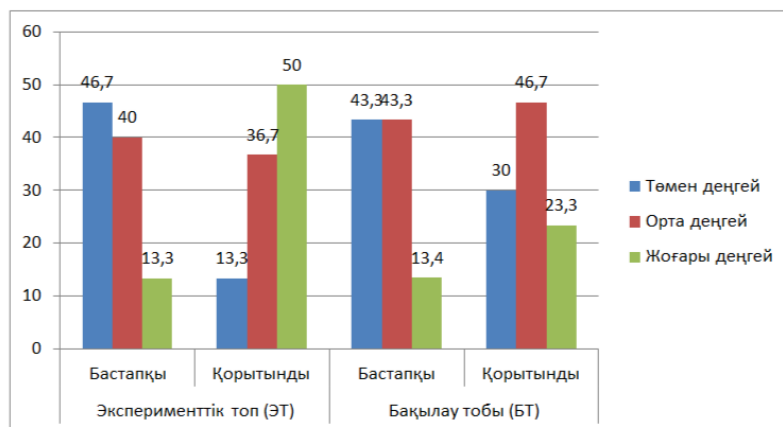
1-кесте мен 1-суретте эксперименттік және бақылау топтарындағы *soft skills* дағдыларының бастапқы және қорытынды көрсеткіштерінің өзгерісі көрсетілген. Диаграмма мәліметтері эксперименттік топта ұлттық құндылықтарға негізделген оқу-тәрбие іс-әрекетін ұйымдастыру нәтижесінде *soft skills* дағдылары деңгейінің айқын артқанын көрсетеді. Атап айтқанда, 2-кестеге сәйкес эксперименттік топта жалпы *soft skills* индексі бастапқы кезеңдегі 46,9 % көрсеткіштен қорытынды кезеңде 70,7 % деңгейіне дейін өскен.

Ал бақылау тобында көрсеткіштердің өсуі салыстырмалы түрде төмен болып, бастапқы 47,5 % деңгейінен 54,8 % көрсеткішке дейін ғана артқан. Бұл ұлттық құндылықтарға негізделген мақсатты педагогикалық ықпалдың бастауыш сынып оқушыларының *soft skills* дағдыларын қалыптастыруда анағұрлым тиімді екенін дәлелдейді.

Эксперименттік топтағы нәтижелер ұлттық құндылықтарға негізделген педагогикалық ықпалдың оқушылардың әлеуметтік өзара әрекетке түсуіне, оқу тапсырмаларын орындаудағы дербестігіне және ұжымдық жұмысқа қатысу белсенділігіне оң әсер еткенін дәлелдейді. Бұл ұлттық мазмұнды мақсатты түрде қолдану бастауыш сынып оқушыларының *soft skills* дағдыларын қалыптастырудың тиімді құралы екенін көрсетеді. Зерттеу жұмысы барысында сонымен қатар педагогикалық экспериментке қатысқан оқушылардың *soft skills* дағдылары деңгейлері анықталды (3-кесте, 2-сурет).

3- кесте – Эксперименттік және бақылау топтарындағы *soft skills* дағдылары деңгейлерінің үлестірімі (%)

Топ	Өлшем кезеңі	Төмен деңгей	Орта деңгей	Жоғары деңгей
Эксперименттік топ (ЭТ)	Бастапқы	46,7	40,0	13,3
	Қорытынды	13,3	36,7	50,0
Бақылау тобы (БТ)	Бастапқы	43,3	43,3	13,4
	Қорытынды	30,0	46,7	23,3

Сурет 2 – Эксперименттік және бақылау топтарындағы soft skills дағдылары деңгейлерінің көрсеткіштері

3-кесте мен 2-сурет бойынша төмендегідей қысқаша түсіндірме жасауға болады:

- эксперименттік топта жоғары деңгейдегі оқушылар үлесі 13,3 %-дан 50,0 %-ға дейін артты (+36,7 %);
- төмен деңгей 46,7 %-дан 13,3 %-ға дейін төмендеді (-33,4 %);
- бақылау тобында өзгеріс баяу, негізінен орта деңгей шегінде қалды.

Бұл деректер зерттеу жұмысының нәтижелілігін көрсетеді.

Талқылау. Жүргізілген қалыптастырушы эксперимент нәтижелері ұлттық құндылықтарға негізделген тәрбиелік-оқу әрекетін жүйелі ұйымдастыру (ынтымақтастық, өзара құрмет, жауапкершілік, үлкенді сыйлау, ортақ іске үлес қосу т.б.) бастауыш сынып оқушыларының soft skills көрсеткіштерін айқын арттыратынын көрсетті. Бұл нәтиже ҚР білім беру саясатының тұлғалық даму, құндылықтық бағдар және өмірлік дағдыларды қалыптастыруға бағытталған нормативтік талаптарымен логикалық тұрғыда сабақтас: «Білім туралы» Заң білім беруді тұлғаны дамыту мен дағды қалыптастыруға бағытталған үздіксіз үдеріс ретінде айқындайды [1]. Ал МЖМБС (№ 348 бұйрық) бастауыш білім мазмұнында сыни/креативті ойлау мен білім алушының әлеуметтік өзара әрекетке түсу қабілетіне (қарым-қатынас, командада жұмыс, ортақ мақсатқа ұмтылу) басымдық береді [2].

Эксперименттік деректерге сәйкес, soft skills дағдыларының барлық компоненттері бойынша эксперименттік топта айқын оң динамика байқалды. Атап айтқанда, коммуникативтік дағдылардың деңгейі эксперименттік топта 23,8 %-ға артса, бақылау тобында бұл көрсеткіш 7,4 %-ды ғана құрады. Ынтымақтастық дағдылары бойынша өсім эксперименттік топта 23,8 %, ал бақылау тобында 7,1 % деңгейінде болды. Өзін-өзі реттеу және жауапкершілік көрсеткіштері де ұқсас динамиканы көрсетті (ЭТ – 23,8 %, БТ – 7–8 % аралығы). Жалпы soft skills индексі эксперименттік топта 46,9 %-дан 70,7 %-ға дейін өсіп, 23,8 %-дық өсімді көрсетті, ал бақылау тобында бұл өсім 7,3 %-бен шектелді.

Бұл айырмашылықтар ұлттық құндылықтарға негізделген оқу-тәрбие іс-әрекетінің мазмұндық ерекшеліктерімен түсіндіріледі. Эксперименттік топта қолданылған тапсырмалар мен педагогикалық жағдаяттар ынтымақтастық, өзара сыйластық, жауапкершілік және ортақ мақсатқа ұмтылу сияқты ұлттық құндылықтарға сүйене отырып ұйымдастырылды. Мұндай тәсіл оқушылардың өзара қарым-қатынасын жандандырып, бірлескен әрекетке белсенді қатысуына жағдай жасады. Соның нәтижесінде коммуникативтік және ынтымақтастық дағдылары ең жоғары өсім көрсеткен компоненттер қатарынан орын алды.

Деңгейлік өзгерістердің педагогикалық интерпретациясы

Алынған нәтижелер ұлттық құндылықтарға негізделген оқу-тәрбие іс-әрекетінің бастауыш сынып оқушыларының soft skills дағдыларын сапалық жаңа деңгейге көтеруге ықпал ететінін

дәлелдейді. Эксперименттік топта коммуникативтік, ынтымақтастық, өзін-өзі реттеу және жауапкершілік көрсеткіштерінің орта есеппен 23-24 %-ға өсуі оқушылардың төмен деңгейден орта және жоғары деңгейге ауысуын қамтамасыз етті.

Бұл өзгерістер ұлттық құндылықтарға тән: өзара сыйластық; үлкенге құрмет, кішіге қамқорлық; бірлесіп әрекет ету; ортақ нәтижеге жауапкершілікпен қарау сияқты тәрбие элементтерінің жүйелі қолданылуымен түсіндіріледі.

Бақылау тобында деңгейлік ілгерілеудің төмен болуы дәстүрлі оқытуда *soft skills* дағдыларын мақсатты қалыптастыруға жеткілікті жағдай жасалмайтынын көрсетеді.

1) Халықаралық зерттеулермен салыстыру

Біздің деректердегі ЭТ көрсеткіштерінің БТ-ға қарағанда жоғары қарқынмен өсуі әлеуметтік-эмоциялық оқыту (SEL) мен «жұмсақ дағдыларды» мақсатты дамыту бағдарламаларының тиімділігін көрсететін халықаралық қорытындылармен үйлеседі. Мәселен, К.С. Бейли және әріптестері SEL бағытындағы квазиэксперименттік зерттеуде әлеуметтік-эмоциялық оқытудың ерте жастағы оқу дағдыларына (соның ішінде ерте сауаттылық) ықпал ететінін көрсетеді; бұл *soft skills* пен оқу жетістігінің өзара байланысын дәлелдейді [8].

Сол сияқты OECD-тің әлеуметтік және эмоциялық дағдылар бойынша халықаралық зерттеу материалдары (SSES) әлеуметтік-эмоциялық дағдылардың мектептегі табыстылық, өзін-өзі реттеу және әлеуметтік бейімделумен байланысын жүйелі түрде сипаттайды. OECD, ЮНЕСКО да SEL-ді білім жүйесіне кіріктіру оқушылардың эмоцияны тану/басқару, позитивті қарым-қатынас құру, жауапты шешім қабылдау құзыреттерін күшейтетінін нақтылайды [3; 4].

2) Теориялық түсіндіру: мотивация және әлеуметтік өзара әрекет

Эксперименттегі ілгерілеуді түсіндіруде өзін-өзі анықтау теориясы (SDT) өнімді рамка береді: оқушының автономиясы (таңдау, жауапкершілік), құзыреттілігі (қолынан келетінін сезіну) және байланыстылығы (қабылдану, бірлесу) қолдау тапқанда, ішкі мотивация күшейіп, оқу әрекетіне тұрақты қатысу қалыптасады [7].

Ұлттық құндылықтарға негізделген тапсырмалар (ортақ мақсат, сыйластық, өзара көмек) дәл осы «байланыстылық» пен «құзыреттілікті» табиғи түрде қолдап, оқушының топта белсенді әрекет етуін және дербес реттелуін күшейтеді. Осы механизмдер біздің нәтижелердегі *soft skills* өсімін түсіндіруге мүмкіндік береді.

3) Қазақстандық зерттеулермен салыстыру

Қазақстандық ғылыми кеңістікте *soft skills* терминологиясы мен оның мазмұндық сипаттамалары рецензияланатын басылымдарда қолданылып жүр. Мәселен, П.А.Санатбай, Қ.Қ.Шалғынбаева, А.Е.Таукеловалар *soft skills*-ті әлеуметтік өзара әрекет, коммуникация, ынтымақтастық және тұлғалық жауапкершілікке қатысты кешенді дағдылар ретінде қарастырып, оларды мақсатты түрде дамыту кәсіби және әлеуметтік тиімділікті арттыратынын негіздейді [11]. Бұл тұжырымдар зерттеу барысында алынған эксперименттік нәтижелермен үйлесіп, ұлттық құндылықтарды мақсатты түрде қолдану бастауыш сынып оқушыларының *soft skills* дағдыларын дамытуда нәтижелі екенін растайды.

Ал бастауыш жаста «гибкие компетенции» (*soft skills*) қалыптастырудың әдістемелік аспектілері бойынша Р.А.Илаева мен А.Р.Масалимованың оқу-әдістемелік еңбегінде ынтымақтастыққа негізделген оқыту практикаларының (бірлескен әрекет, рөл бөлу, өзара қолдау) жұмсақ дағдыларды дамытудағы әлеуеті ашылады [9].

Сонымен қатар, зерттеудің ерекшелігі шетелдік әлеуметтік-эмоциялық оқыту модельдерінен айырмашылығы – ұлттық құндылықтарды *soft skills* дағдыларын қалыптастырудың мазмұндық өзегі ретінде қолдануында. Мұндай тәсіл оқушылардың оқу әрекетіне ішкі қатысуын күшейтіп, дағдылардың тұрақты қалыптасуына ықпал етеді.

Осылайша, алынған нәтижелер ұлттық құндылықтарға негізделген педагогикалық ықпалдың бастауыш сынып оқушыларының *soft skills* дағдыларын қалыптастыруда тиімді екенін эксперименттік түрде дәлелдейді және отандық бастауыш білім беру тәжірибесінде бұл бағытты одан әрі дамыту қажеттігін көрсетеді.

Қорытынды. Жүргізілген зерттеу ұлттық құндылықтарды бастауыш сынып оқушыларының *soft skills* дағдыларын қалыптастырудың мазмұндық және тәрбиелік ресурсы ретінде пайдаланудың педагогикалық әлеуетін айқындады. Эксперименттік деректер ұлттық құндылықтарға негізделген оқу-тәрбие іс-әрекетін жүйелі ұйымдастыру оқушылардың әлеуметтік-эмоциялық, коммуникативтік және тұлғалық дағдыларын дамытуда айқын нәтижелер беретінін көрсетті.

Зерттеу барысында бастауыш мектеп жағдайында *soft skills* дағдыларын қалыптастыру оқушылардың оқу әрекетіне саналы қатысуын, өзара қарым-қатынас мәдениетін және ұжымдық іс-әрекетке бейімділігін арттыратыны анықталды. Ұлттық мазмұнды педагогикалық ықпалға кіріктіру оқушылардың жауапкершілік, ынтымақтастық және өзін-өзі реттеу дағдыларының тұрақты қалыптасуына ықпал етті.

Эксперименттік және бақылау топтарының нәтижелерін салыстыру ұлттық құндылықтарға негізделген тәсілдің тиімділігін тәжірибелік тұрғыда дәлелдеді. Эксперименттік топта *soft skills* дағдыларының барлық компоненттері бойынша оң динамика байқалып, бұл көрсеткіштер бақылау тобымен салыстырғанда едәуір жоғары болды. Бұл деректер ұлттық құндылықтарға сүйенген педагогикалық ықпалдың бастауыш сынып оқушыларының тұлғалық дамуын қамтамасыз етуде басымдыққа ие екенін көрсетеді.

Зерттеу нәтижелері бастауыш білім беру тәжірибесінде ұлттық құндылықтарды *soft skills* дағдыларын қалыптастырудың мақсатты құралы ретінде қолдануға мүмкіндік береді. Ұсынылған тәсіл мұғалімдердің тәрбиелік және дамытушылық жұмысын жетілдіруге, сондай-ақ бастауыш мектеп оқушыларының әлеуметтік бейімделуін және өмірлік дағдыларын дамытуға бағытталған білім беру мазмұнын байытуға негіз бола алады.

Эксперименттік топта оқушылардың *soft skills* дағдылары төмен деңгейден орта және жоғары деңгейге жүйелі түрде көтерілгені анықталды.

Қорытындылай келе, ұлттық құндылықтарға негізделген педагогикалық ықпал бастауыш сынып оқушыларының *soft skills* дағдыларын қалыптастырудың тиімді бағыты ретінде ғылыми және тәжірибелік тұрғыда негізделді. Алдағы зерттеулерде бұл бағытты әртүрлі білім беру жағдайларында кеңейтіп, ұзақ мерзімді нәтижелерін зерделеу қажеттілігі туындайды.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы. <https://egi.kz/wp-content/uploads/2020/12/2007.27.07-319-III-R-ZA-Y.pdf>

2. Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы № 348 бұйрығы «Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта, жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттарын бекіту туралы» // Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінде 2022 жылғы 5 тамызда № 29031 болып тіркелген. URL: <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/V2200029031>

3. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). Social and Emotional Skills for Better Lives: Findings from the OECD Survey on Social and Emotional Skills 2023. Paris: OECD Publishing, 2024. - 127 p. https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2024/04/social-and-emotional-skills-for-better-lives_7af2f463/35ca7b7c-en.pdf

4. UNESCO. What You Need to Know about Social and Emotional Learning. Paris: UNESCO, 2024. <https://www.unesco.org/en/articles/what-you-need-know-about-social-and-emotional-learning>

5. World Health Organization (WHO). Mental Health. Geneva: WHO, 2020. <https://www.who.int/health-topics/mental-health>

6. Hattie J. Visible Learning: Feedback. – London: Routledge, 2020. <https://www.routledge.com/Visible-Learning-Feedback/Hattie-Clarke/p/book/9781138599895>

7. Ryan R.M., Deci E.L. Intrinsic and Extrinsic Motivation from a Self-Determination Theory Perspective: Definitions, Theory, Practices, and Future Directions / Contemporary Educational Psychology. - 2020. - Vol. 61. - Article 101860. - doi:10.1016/j.cedpsych.2020.101860. https://selfdeterminationtheory.org/wp-content/uploads/2020/04/2020RyanDeciCEPPrePrint.pdf?utm_source

8. Bailey C.S. et al. Social and Emotional Learning and Early Literacy Skills // Education Sciences. - 2023. - Vol. 13. - № 4. - Article 397. - DOI: <https://doi.org/10.3390/educsci13040397>

9. Илаева Р.А., Масалимова А.Р. Эффективные педагогические практики развития гибких компетенций младших школьников в сотрудничестве: учебно-методическое пособие /Р.А. Илаева, А.Р.Масалимова. – Казань:

«Печать-Сервис-XXI век», 2022. – 67 с.
https://kpfu.ru/stafffiles/F1140596990/IlaevaMasalimovaUChEBNOMETODPOSOBIE2022.pdf?utm_source

10. Амирова А.С., Шарипходжаева Ж.Б. *Бастауыш сынып оқушыларының зияткерлігін дамыту мәселелері // Торайғыров университетінің хабаршысы. Педагогикалық серия. – Павлодар, 2021. – № X. – Б. 71–78.*
https://tou.edu.kz/images/february2019/esimovadd/EDD_kc4.pdf?utm_source

11. Санатбай П.А., Шалғынбаева Қ.Қ., Тауекелова А.Е. *Әлеуметтік педагогты кәсіби даярлауда Soft Skills дағдыларын дамыту мүмкіндіктері // Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ Хабаршысы. Педагогика. Психология. Социология сериясы. – 2023. – № 2(143). – 273–284 б.* <https://bulpedps.enu.kz>

References:

1. Қазақстан Республикасының «Bilim туралы» Заңы. <https://egi.kz/wp-content/uploads/2020/12/2007.27.07-319-III-R-ZA-Y.pdf>

2. Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы № 348 бұйрығы «Мектепке деңгейі тәрбие мен оқудың, бастауыш, негізгі орта, жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттарын бекіту туралы» // Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінде 2022 жылғы 5 тамызда № 29031 болып тіркелген. <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/V2200029031>

3. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). *Social and Emotional Skills for Better Lives: Findings from the OECD Survey on Social and Emotional Skills 2023.* Paris: OECD Publishing, 2024. - 127 p. https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2024/04/social-and-emotional-skills-for-better-lives_7af2f463/35ca7b7c-en.pdf

4. UNESCO. *What You Need to Know about Social and Emotional Learning.* Paris: UNESCO, 2024. <https://www.unesco.org/en/articles/what-you-need-know-about-social-and-emotional-learning>

5. World Health Organization (WHO). *Mental Health.* Geneva: WHO, 2020. <https://www.who.int/health-topics/mental-health>

6. Hattie J. *Visible Learning: Feedback.* – London: Routledge, 2020. <https://www.routledge.com/Visible-Learning-Feedback/Hattie-Clarke/p/book/9781138599895>

7. Ryan R. M., Deci E. L. *Intrinsic and Extrinsic Motivation from a Self-Determination Theory Perspective: Definitions, Theory, Practices, and Future Directions / Contemporary Educational Psychology.* - 2020. - Vol. 61. - Article 101860. - doi:10.1016/j.cedpsych.2020.101860. https://selfdeterminationtheory.org/wp-content/uploads/2020/04/2020RyanDeciCEPPrePrint.pdf?utm_source

8. Bailey C.S. et al. *Social and Emotional Learning and Early Literacy Skills // Education Sciences.* - 2023. - Vol. 13. - № 4. - Article 397. - DOI: <https://doi.org/10.3390/educsci13040397>

9. Ilaeva R.A., Masalimova A.R. *Jejektivnye pedagogicheskiepraktiki razvitija gibkih kompetencij mladshihshkol'nikovsotrudnichestve: uchebno-metodicheskoe posobie /R.A. Ilaeva, A.R.Masalimova. – Kazan': «Pechat'-Servis-XXI vek», 2022. – 67 s.* https://kpfu.ru/stafffiles/F1140596990/IlaevaMasalimovaUChEBNOMETODPOSOBIE2022.pdf?utm_source

10. Amirova A.S., Shariphodzhaeva Zh.B. *Bastauysh synyp oqushylarynyñ zijatkerligin damyту мәseleleri // Torajyrov universitetiniñ habarshysy. Pedagogikalық serija. – Pavlodar, 2021. – №X. –B.71–78.*
https://tou.edu.kz/images/february2019/esimova_dd/EDD_kc4.pdf?utm_source

11. Sanatbaj P.A., Shalғыnbaeva Қ.Қ., Тауекелова А.Е. *Әлеуметтік педагогты кәсіби даярлауда Soft Skills дағдыларын дамыту мүмкіндіктері // Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ Хабаршысы. Педагогика. Психология. Социология сериясы. – 2023. – № 2(143). – 273–284 б.* <https://bulpedps.enu.kz>